

דברו עם שכם, ותומ"י מלו את עצמם, וביום השלישי התנקמו מהם, א"כ מהשמיעה עד אחר המעשה דביום השלישי לא היו יותר כי אם שלשה ימים בדיוק, אין אנו מוכרחים לומר דהעצה הי' מן השמים, דיכול להיות דהיתה כפשוטה עצה שכלית ובכ"ז לא היו בצער יותר מג' ימים, כי ביום השלישי הלא כבר נצחו את אנשי שכם ולקחו מהם אחותם ¹²³⁴⁵⁶⁷ וכבר נושעו וק"ל.

ויבאו על העיר בטח ויהרגו כל זכר ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב. וקשה דמה צריך לפרט את חמור ואת שכם בנו הלא הם נכללים במאמר ויהרגו כל זכר, ויש לומר דבכל מקום שכתוב לפי חרב היינו במלחמה, כמ"ש בחומש דברים (כ' י"ג) והכית כל זכורה לפי חרב (ועיין דברים י"ג פ' ט"ז), והיינו כל אנשי העיר הזכרים הרגו בלי שום מלחמה אתם, דהי' ביום השלישי בהיותם כואבים ולא יכלו לעמוד כנגדם, אבל חמור ושכם בנו שמלו את עצמם תומ"י כמ"ש לעיל, ולא אחר הנער לעשות הדבר וכו', והי' אחרי יום השלישי למילתם ויכלו לעמוד כנגדם, ועשו עמהם מלחמה, וע"ז כתיב מקרא בפני עצמו ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב, היינו שעשו עמהם מלחמה כי לא הגיעו לקחת את דינה מביתם, וע"ז כתיב תומ"י ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו.

ואת כל אשר בבית. עיין בפ' נצבים (כ"ט ט"ז) כסף וזהב אשר עמהם ועי' בפרש"י שם שכתב אבל של כסף וזהב עמהם בחדרי משכיתם הם וכו' ע"ש, גם כאן הפי'

הע"ז של כסף וזהב שמטמינים בביתו ובוזה מובן מה שהוצרך יעקב לומר להם לקמן הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם וכו', ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם, והיכן כתוב שלקחו זה אלא שנכלל במאמר ואת כל אשר בבית כמו שפרשנו.

ויעל מעליו וכו' במקום אשר דבר אתו. פי' שהי' מכאן סילוק שכינה לגמרי, ע"כ להלן (מ"ו פ"א) כשרצה ללכת למצרים, ורצה לישאל בדבר ה' כתיב ויסע ישראל וכו' ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק, ר"ל אשר שם הי' גלוי שכינה ליצחק אביו ודו"ק.

ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגו'. וימלוך באדום בלע בן בעור, ושם עירו דנהבה, וימת בלע וימלוך תחתיו יובב בן זרח מבצרה, (וכן כל המלכים דחשיב שם הזכיר שם עירם), עד וימת שאול וימלוך תחתיו בעל חנן בן עכבור, והרגישו המפרשים, דלמה לא הזכיר גם שם עירו כמו ביתר המלכים, ועיין ברמב"ן מה שכתב בזה. ויש לומר דיש מחלוקת הפוסקים לענין גיטין, אם נודע שם הבעל בשם אביו לבד, או שמו ושם עירו, דיש אוסרין ויש מתירין, וכתבו האחרונים דהדעת נוטה כהמתירין ע"פ הכלל הזה, דאם שם אביו הוא מפורסם יותר מעירו, כשר בשמו ושם אביו, וההיפוך בהיפוך, ואם כל חד וחד בפ"ע אינו מפורסם, אינו כשר אלא בכתב שניהם יחד. וזה הדבר רמז לנו משה רבינו ע"ה פה, דהנהגה כד דייקנן בפ' זו, נראה דפעם הזכיר המלך ושם אביו, ופעם המלך ושם עירו, ופעם המלך

אם בכ"א מהם, וזה בעל חנון בן עכבור היה ידוע ומפורסם בשם אביו לבד, לכן לא הזכיר שם עירו, וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא. (בשם הגאון האמתי מו"ה בנימין דיסקין ז"ל אב"ד דהוראדנא, אביו של רבינו).

עם שם אביו ושם עירו יחד, הלא דבר הוא, אך משה רבינו אשמעינן אגב אורחא הלכתא גבירתא, דצריך לכתוב השם היותר מפורסם, לכן כתב בכל אחד מהמלכים האלו, ע"פ היותר מפורסם בדור ההוא, אם בשניהם יחד,

וישב

לרעות בשכם שלא הי' שם ישוב, והיו שמה שדות של הפקר. או דהכתוב בא להשמיענו, כמה הי' חביב אצלו א"י, שהוא בעצמו יושב בארץ מגורי אביו וכו' ומקנהו הי' ג"כ בארץ כנען, פי' כי הי' יכול לרעות מקנהו בעבר הירדן כמש"כ לעיל (ל"ו פ"ו) וילך אל ארץ וכו' כי הי' רכושם רב וכו' מפני מקניהם, אכן יעקב אע"ה מפני סיבת הארץ לא זו עצמו מא"י אף המקנה שלו.

איתא במדרש רבה (פ' פ"ד), וישב יעקב, (איוב ג') לא שלותי ולא שקטתי, לא שלותי מעשו (יש ג' מלבן), ולא שקטתי מלבן, ולא נחתי מדינה, ויבא רוגז, בא עלי רגזו של יוסף עכ"ל. ויש לפרש דכן אמר יעקב אע"ה דכתיב (איוב שם) כי פחד פחדתי ויאתינו ואשר יגורתי יבא לי, אבל אני להיפך, היינו שאני בוטח גדול בהשי"ת עד שישב בחברון ששם היו הענקים ורובם גוזלים וחומסים, ואבינו יצחק ישב שם בפחד בתורת גירות, והיינו מגורי אביו, והוא לא כן אלא ישב בנחת והשקט, כמ"ש וישב יעקב וכו' מפני שהי' בוטח, וכך אמר יעקב אע"ה וכי לא שלותי, וכי לא שקטתי, וכי לא נחתי, א"כ הייתי בוטח, וכתיב

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. עיין ברש"י ביקש יעקב לישב בשלוח קפץ עליו רוגזו של יוסף ע"ש, פי' דקאי אדלעיל (ל"ו ו') וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, ע"כ כתיב כאן דיעקב נשאר בישיבתו פה, ומדה"ל למיכתב ויעקב ישב וכתיב וישב דרשינן דביקש יעקב אבינו לישב בשלוח וכו', ומאיזה טעם ביקש לישב בשלוח מפרש הכתוב: א' שדר בארץ מגורי אביו, והיינו סמוך לאביו שמקיים מצות כבוד אב, ועוד, בארץ כנען, היינו בא"י דאית לי' זכות דא"י, דמפני ב' המצוות הנ"ל כתוב לעיל (ל"ב ח') ויירא יעקב וכו' וכמ"ש לעיל בשם המ"ר, ע"כ עכשיו שמקיים ב' המצוות כדאי הוא לו לישב בשלוח, וקפץ עליו וכו'.

עוד אפשר לפרש באופן אחר וישב יעקב פי' שלא קנה שם מקום מיוחד לאחוזתו רק הי' יושב שם סתם בשכירות כמו אביו יצחק אע"ה שנאמרה לו גור בארץ, מפני שהי' צריך להתנהג כמו גרים (לקיים מאמר כי גר יהי' זרעך וכו'), ועוד, שהיא בארץ כנען (והיינו שהארץ היתה שייכת עדיין להכנעני), וע"כ היו צריכים לילך